

نرمتنان سواحلی ایرانی «هورالعظیم»

مهدی تجلی پور

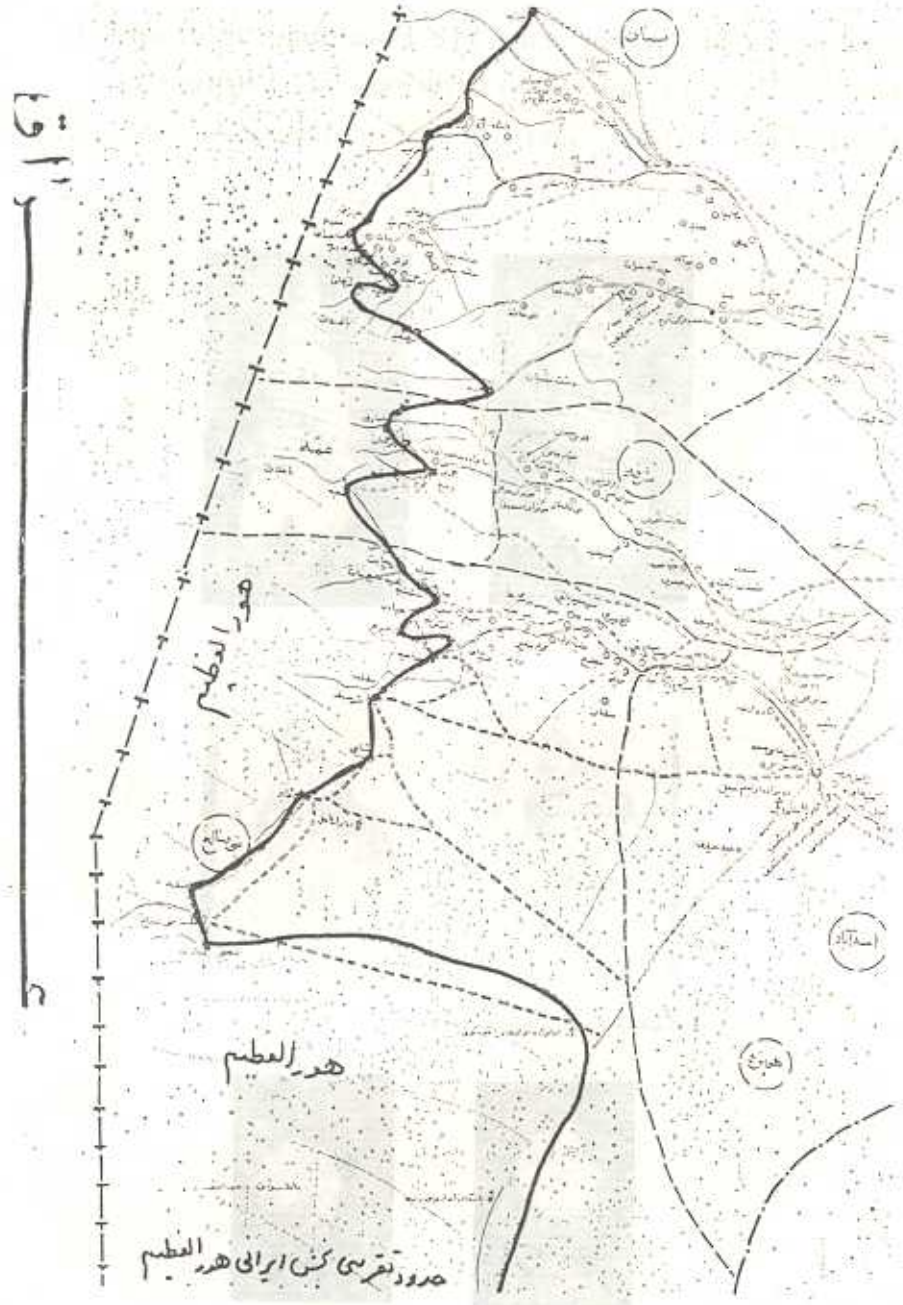
گروه ماهی‌شناسی دانشکده دامپزشکی - دانشگاه تهران

«مرداب بزرگ غرب خوزستان از نظر زیستی و اقتصادی اهمیت زیادی دارد و برای اولین بار ۸ نرمتن از منطقه مذکور معرفی می‌گردد. جا دارد محققین پلانکتون شناس، ماهی شناس، پرند شناس و گیاه شناس نیز از منطقه مذکور بازدید بعمل آورند. برای این منظور به ذکر نام بعضی از گیاهان و ماهیان و پرندگان منطقه نیز پرداخته‌ایم *

مقدمه

هورالعظیم مرداب بزرگی به وسعت ۵۶۰۰ کیلومتر مربع در غرب خوزستان است و از تلاقی دو رود دبروج و کرخه کور در فاصله صد کیلومتری اهواز و چهل کیلومتری سوسنگرد پدید آمده است. طول ساحل ایرانی این مرداب در حدود ۶۰ کیلومتر و عرض منطقه ایران آن ۲۰ کیلومتر می‌باشد. یعنی قریب هزار کیلومتر مربع آن به ایران تعلق دارد. طول مرداب در حدود ۸۵ کیلومتر و پهنای آن ۶۵ کیلومتر است. بیشینه پیشروی و پسروی آب در خشکی اطراف مرداب به چهار کیلومتر میرسد. عمق متوسط مرداب ۵۰ سانتیمتر و در مواقع پر آبی در بعضی از مناطق عمق آب به ۸ متر میرسد.

* بجاست از همکاری آقای دکتر حسن دیانت‌نژاد و دکتر بابامخیر دانشیاران گیاه شناسی دانشگاه تربیت معلم و تهران سپاسگزاری نمایم.

بخش ایرانی هوزالعظیم در غرب خوزستان

(Spirogyra SP; Agropyrum SP; Potamogeton crispus L.
Nymphaea SP. Ceratophyllum demersum L Phragmites
communis Trin Typha martinii jordan; Ranunculus aquatilis L.)
با این که در تابستان قسمت اعظم مرداب خشک است و با وجود صید فراوان و بی رویه مردم

1- *Melanoides tuberculata* Muller, 1774

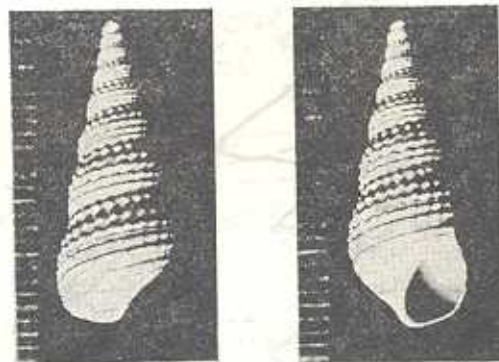

2- *Bellamya bengalensis*

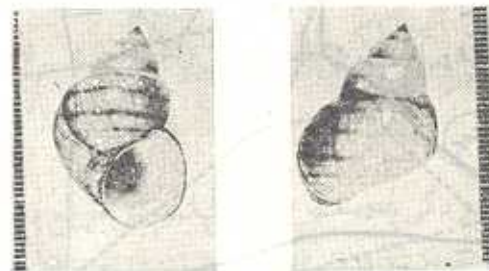

3- *Lymnaea iranica* Annan, et Prash, 1919

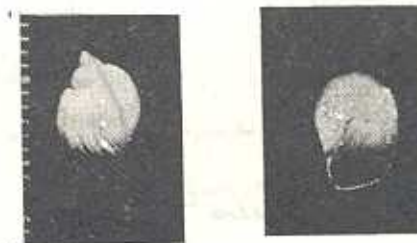
(*Spirogyra* SP; *Agropyrum* SP; *Potamogeton crispus* L.
Nymphaea SP. *Ceratophyllum demersum* L. *Phragmites*
communis Trin *Typha martinii* Jordan; *Ranunculus aquatilis* L.)
 با این که در تابستان قسمت اعظم مرداب خشک است و با وجود صید فراوان و بی رویه مردم

1- *Melanoides tuberculata* Muller, 1774

2- *Bellamya bengalensis*

3- *Lymnaea iranica* Annan, et Prash, 1919

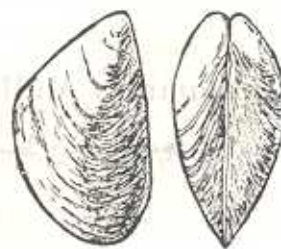
Barbus sharpeyi Barbus grypsus; Barbus lacera, Barbus Rajanorum, Parasilurus triostegus, Aspius vorax; Cyprinion Wastoni; Liza abu mystus pelasius)

روش کار

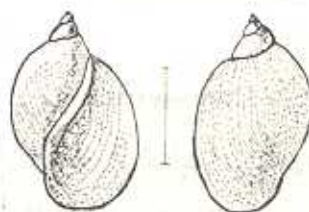
نمونه برداری ساحلی بکماث بیلچه و غربال شستشو انجام شده. کف مراداب که پوشیده

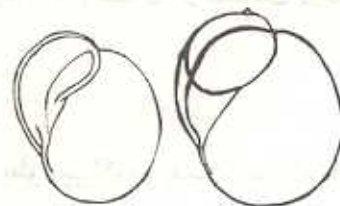
4- *Unio continentalis* (Haas)

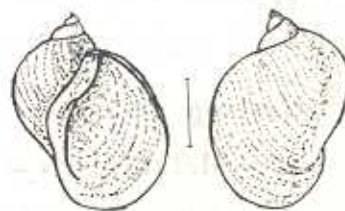
2- *Dreissena polymorpha* polymorpha (Pallas)

5- *Lymnaea iranica* An. & Pr.

3- *Lymnaea glutinosa* Muller.

6- *Lymnaea pernica* Iscel, 1865

9- *Corbicula fluminea* Muller, 1774

منطقه شناسایی شد. بعضی از نمونه‌های تیره Dreissenidae از ساقه گیاهان جدا شده است.
نرمتنان بدست آمده در شیشه‌های الکل و آلدئید فرمیک نگهداری شده و در آزمایشگاه
شناسایی شدند.

لیست نرمتنان

الف - نرمتنان دوکفه‌ای Bivalvia

I- تیره Corbiculidae

از این تیره تعداد زیادی از گونه *Corbicula fluminea* Müller, 1774 و
۱۷، در روی سواحل شنی بدست آمده، درازای متوسط این نمونه‌ها ۱۲، پهنای متوسط ۱۴
ضخامت دوصدف رویهم ۵ میلی‌متر است.

II- تیره Unionidae

تعداد کمی از افراد این تیره بدست آمده که همه از گونه *Unio continentalis*
(Haas, 1900) هستند.

اندازه متوسط فاصله تارک تا دامن آنها ۲۰، پهنای متوسط ۴۵ و ضخامت دوصدف رویهم
۲۰ میلی‌متر است.

III- تیره Dreissenidae

تعداد زیادی از افراد این تیره در تمام مرداب بطور پراکنده بدست آمده که همه در گونه
Dreissena polymorpha (Pallas, 1771) (۱۳، ۱۴، ۱۰) جای دارند. اغلب این نمونه‌ها
به ساقه نی (*Phragmites communis* L) چسبیده بودند. درازای متوسط آنها ۲۱، پهنای
متوسط ۱۰ و ضخامت دوصدف رویهم ۱۰ میلی‌متر است. رنگ صدف سفید و روی آن پوشیده
از خط‌های عرضی فراوان است.

ب- شکمپایان Gastropoda

I- تیره Melaniidae

تعداد زیادی از افراد این تیره در مرداب بدست آمده که همه از گونه *Melanoidea*
tuberculata Müller, 1774^(۱) هستند. چرخه این صدف دارای ۸ حلقه پوشیده از خطوط

از این تیره سه گونه بشرح زیر شناسائی شده است.

Limnaca glutinosa Müller, 1774 (۱)، دهانه پهن و پیچه کوچک دارد و در مرداب

فراوان است.

L. persica Issel, 1865 (۲)، دهانه بسیار پهن شبیه به گوش دارد و در مرداب

فراوان است.

L. iranica Annan. & Prash, 1919 (۳) صدف زرد زودشکن و بیضی شکل دارد.

III- تیره Viviparidae

افراد این تیره نسبت به دیگر تیره های نرم تن در مرداب بسیارند و همه آنها در اندازه های

مختلف به گونه *Bellamyia bengalensis* تعلق دارند.

رنگ صدف کرم مایل به سبز و درون آن بنفش روشن است.

تعدادی از نرم تنان *Helicidocce* (۱۲ و ۴) بدست آمده که هنوز بطور دقیق نامگذاری

نشده است.

Bibliographie

- 1- 1774: Müller, O.F.
*Vermium terrestrium et fluviatilium seu animal-lium infusori-
 orum, helminticorum et testaceorum, non marinorum suocinata.*
Historio-II: 1-214.
- 2- 1866: Issel, A.
Catalogo dei Molluschi raccolti della Missione italiana in persia.
Mem. della realla. Acad. delle Sci. di Torino. Ser 2 T. 23
- 3- 1919: Annandale, N. & Prashad, B.
*The Mollusca of the inland Waters of Baluchistan and of
 Seistan. Records. Indian Museum. vol. XVIII, part II.*
- 4- 1936: Germain, L.
*Mollusques terrestres et fluviatiles d'Asia mineure. Chevalier,
 Paris. 1-433.*
- 5- 1952: Zhadin, V.I.
Mollusks of fresh and Brakish waters of the U.S.S.R Akad. Nauk.
Israel. Progr. for. Sci. Transla. Jerus. 1965.
- 6- 1957: Hubendick, Bengt.
Recent, Lymnaeidae.
Stockholm. FJ. Ser. Band. 3. No1.
- 7- 1957: Starmuhner, F.U.A. Edlauer.
Beitrage zur kenntnis der Mollusken fauna des Iran. Akad. Wiss.
Math. Natur. Abt. 1, Bd. 166-H. 9-10: 435-495.
- 8- 1962- Biggs, H.E.I.
Mollusca of the Iranian plateau.

Etude generale sur l'etang d'Hour-ol-azim.

(En farsi; manuscrit.)

10- 1968: Brandt, R.A.M

Description of new non marine Mollusks from Asia Archiv fur
Molluskenkunde. Bd. 98. Num. 5/6.P.213-289.

11- 1969: Chevallier. H.

Mollusques du desert du Lout (Iran.)

(Manuscrit, sevef. CNRS/R Cp. 140).

12- 1976: Yassin.I.

Contribution to the study of some terrestrial Mollusks of -
Mazandran

Mangandran, Gillan and Azerbaijan. Province.

Environmental studies, Iran.No.6

Cent. for. Coordin. of envir. stud. Univ. Teheran.

13- 1977: Tadjalli-pour.M.

Dreissena polymorpha polymorpha (Pallas, 1771) in Iran.

14- 1977: Tadjalli-pour. M.

Les Mollusques marins des cotes iraniennes de la Mer
Caspienne (Astara-Hachtpar)

Jour. Conch. Vol. 114. fasc-3-4